

א) שמונת כבן, ב) ענין כש"ל, ג) גי' ש"ל דגמלת ומכנה דמד וגדיש דמד, ד) כש"ל, ה) ענין

תורה אור השלם
1. כי יבצר איש שדה או כרם ושלח את בעירו ובער בשדה אחר חררה שדהו ומיטב פרמו יקלם: שמות כב ד

הגהות הב"ח
א) ש"י ד"ה היכי וכו' והיך צמנון מי לא ממיכי: ב) ד"ה הי"ג וכו' ובס"ד דגמלת חררה דחד וגדיש דמד: ג) ד"ה בגדיש וכו' אמאי משלם האי חררה שן הוא:

גלוין הש"ס
רש"י ד"ה דתתם דלותו בו ולא תיבא משונה. ענין כש"ל צדקתו כ"ג: תוב"י ד"ה וליחייב בו האי ליטנא בו ונראה ככאן לדקדק: ע"י לקמן דף כו ע"ב מ"ה אמאי פטור: ד"ה דתפשוט בו דמחייב בלקיחה חררה. ע"י לעיל דף כ ע"א מוספות ד"ה מתגבול:

הגהות הגר"א
א) גמ' אלף למאן בו: ג"כ חר"ף ומכ"ס פתחים שמון ממי' ראשון כגון חר"ף ופתחים דמיון חר"ף הוא משום ממונו (ועבהגרא"ס מ"ח ס"ק ג'): ג)

מוסף רש"י
בנוקי ממונו. שהיך ממונו, דכתיב כי תלך אש דמשמע מעממה. שהיך בנותן שלו והלכה דליקה בנותן של חררה (לקמן טו). והי"ב בנוקי גופו. שקלאו כמער ברזים (טו). לומר לך אש משום חציו. סורק מן שמוק למרותו דלחיו גופיה עבר, הכא נמי לחיו גופיה עבר, ופקא מינה לחימו כצריעה דכריס אס החק כה אדם (טו).

ביצד הרגל פרק שני בבא קמא

כג.

עין משפט נר מצוה

בנוקי ממונו. דכתיב כי תלך אש דמשמע מעממה: בנוקי גופו. דקרי ליה מצעיר: היכי משכחה לה. אילו אדם זורק חץ והיזיק צמנון (ב) לא מיחייב צנוק הא קיימא לן כהאי פירקין (דף כו:): פלע תחת פלע (שמונת כב) לחייב את השוגג כמזיד ואונס כרלוו. ליטנא אחריתא

HebrewBooks.org © Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

האי חץ לעולם צמנון הוא נכנס ומזיק ולא שמעתי: וניהא ליה. ומשני לה הכי: ונפלה גדר. של חצר: שלא מהמס דליקה. דלוי מחמת דליקה חציו הס: דכלו לו חציו. שצטעה שהדליק האש דהיינו זריקת חץ לא היה ראוי להיזק בחצר אחרת: איס ליה נמי משום ממונו. והיכא דליכא לחיוביה משום חציו ואיכא לחיוביה משום ממונו מחייבין ליה הלכך לענין גלוי אע"ג דכלו לו חציו חייב משום ממונו: וכוון שהיה לו לגוררה. כטרס מעבור הדליקה שם היה לו שהות ויכול לגוררה: ולא גדרה. דלע"ג דליכא לחיוביה אכבער ראשון מתחייב על שם סופו שלא שימר גחלתו לגדור כפניה: שורו הוא ולא טפח כצפיה. הרי זה ככונס שורו לזיר ולא נעל בפניו ואלא והיזק: וכו' מאחר דמאן דאיס ליה משום חציו איס ליה נמי משום ממונו מאי בנייהו. היכא דגחלתו שלו היתה מאי איכא צין ר' יוחנן דמחייב ליה משום חרתי לר"ל דלא מחייב ליה אלף משום חרתי דלא על כרחי היכא דגחלתו שלו נמי פליגי דהא

אמנן לעיל [כב] לרבי יוחנן אשוי משום חציו אלמא כחשו נמי פליגי היכא דגחלתו שלו בשלמא עד השתא דשמעינן משום חציו דוקא ולא משום ממונו וכדאמרת ממונו איס ליה משכחה הא לית ביה משכחה איכא בנייהו היכא דלחיתיה ממונו ולחיתיה חציו כי הך דנפלה גדר דכלו לו חציו דלמ"ד משום חציו דוקא פטור אלב השתא דלמחייב חייב מאי בנייהו: לחייבו צד' דכריס. למ"ד משום חציו נמי מחייבין ליה אס שרף אשוי ד' אדם חייב כצריעה דכריס נוק וצער ריפוי ושבט אלב בושפת לא דלמחייב כשליה פירקין [כג]. אינו חייב על הבושפת אש שיהא מתכוין אלב ד' דכריס חייב דפשיעה היא דהוה ליה לאסוקי אדעתיה שהרוח מוליכתה וכדאמרינן בשליה פירקין [גס] נפל מן הגג צרוח מנזיה חייב צד' דכריס ופטור על הבושפת למ"ד משום ממונו פטור. והוא דרין נמי דליכא בנייהו כל הני דלעיל [כב]. כלב וגמל דלמ"ד משום חציו חייב דהא ממונו אע"ג דלאו חציו וחציו אע"ג דלאו ממונו אית ליה ולמאן דלית ליה חציו פטור אא"כ מסכסכת כדאוקימנא לעיל [סג] והאי דנקט ד' דכריס משום חציו היכא דגחלתו שלו משמע לו דיש חילוק דכריסה עור דמילתא דשכיח היא. מנת המורה שמעתי א' אלב לשון ראשון נראה לי: מאן חייב בעל הכלב. אמנתיתן מהדר דקתני על הגדיש משלם חצי נוק: ה"ג וליחייב נמי בעל הגחלת. דהא צין מר וצין מר משום ממונו אית להו הלכך לר' יוחנן דאמר לעיל [סג] על הגדיש משלם חצי נוק דלרורות הן שלם בעל הגחלת חצי האחר דהא ממונו הוא וריש לקיש דאמר על הגדיש כולו הוי פטור לשלם בעל הגחלת כוליה וקס"ד דגחלתו (ב) דחד וחררה וגדיש דחד: כששימר גחלתו. שנעל דלתות ציתו יפה ואונס הוא: ואס אומרת. מדחייב דבעל כלב אחררה נוק שלם אלמא לאו שינוי הוא זה שחתר את הדלת: דפסס דלתות חסורות הן אלל הכלב. * ולא תימא משונה הוא ופגלגה נוקא משלם: בגדיש דעלמא. אמאי משלם (ב) חררה הא שן הוא ובעינן שדה אחר דניזק וליכא: כפשוטו. דמדקא משלם חררה: דפי פרוטו. של מזיק האוכלת בחצר הניזק:

הראוי לה ומהיהא דלכלה מזידי הרחבה ומתוך חנות ועוד אותם שנעל חררה דייק מניה השתא ועוד מאי קאמר מאי זעי ריפתך כפומא דלכלבאי כיון שהכלב לקחה ונראה לר"י דמכל הנהו דמתניין כלב לא מצי למפשט ולא מהיהא דנטל חררה משום דקס"ד דאס לקחה הבהמה פירוס בחצר הניזק ואלכלה כרשות הרבים (א) [ואו בחצר המזיק] חייב * דמחייבין בלקיחה לחודא וכן הסבירא נוטה דכיון דפשע בלקיחה מה לנו כצריעה והא דממעטינן משדה אחר רשות הרבים היינו לקיחה וקמבעינן ליה כגון אס הושיט פירות צפי פרה חש"ו ועכו"ס דלאו צני שלמונין ניניהו וכגון שהבהמה לא היתה יכולה ליקח אס לא שהושיט לה ואי כחצר הניזק דמי חייב בעל הפרה ואי כחצר המזיק דמי פטור כיון שנתנו אחר לתוך פיה הוא דקאמר תפשוט לאו ממתני' אלא מסוגיא דשמעתי דאוקמה אכלה בגדיש דבעל החררה שמע מינה דבעו לקיחה ואיכלה בחצר [הניזק] אף על פי שאין טעם בדבר זה מה צורך בצריעה אלא דגזירת הכתוב הוא ותפשוט כשנתן אחר לתוך פיה דחייב דכחצר הניזק דמיא דאי כחצר המזיק דמיא ומאי אמר ליה מאי זעי ריפתך כפומא דחיותאי ה"ג מצי א"ל מאי זעי ריפתך כפומא דלכלבאי

צמנון באש דפטור רחמנא היכי משכחת לה. פי' בשלמא למ"ד אשו משום ממונו אין תימה דפטור טמון ואע"ג דכלל נוקי ממונו כמו קרן שן ורגל חייב טמון צמנון מלניו חילוקים צקרו שן ורגל להלכותיהן אלב צאדם המזיק לא חלק הכתוב דכתיב פלע תחת פלע ודרשינן כסוף פירקין (דף כו:):

פלע ודרשינן כסוף פירקין (דף כו:): לחייב על השוגג כמזיד ואונס כרלוו לפיכך אין סבירא לדרוש אשו משום חציו: מאי בנייהו. הוה מצי למימר איכא בנייהו כל הני דלעיל כלב שנעל חררה ואנחי אנוחי בגדיש לרבי יוחנן משלם על שאר הגדיש חצי נוק ולר"ל על שאר הגדיש פטור ולרבי יוחנן אפילו לא היתה צנפון של עבד קס ליה דבריה מיניה וטמון היכא שלא כלו חציו חייב לרבי יוחנן: וליחייב בעל הגחלת. פירוש גס בעל הגחלת ולא שיפטור בעל הכלב לגמרי כדפ"ל (דף כב. ד"ה ואי) גבי טנוני אמאי חייב ועוד אי בשלם שמר גחלתו ומפטור בעל הכלב אמאי קאמר (לעיל יט:): מתני' כצדייה אדויי דרב הונא הוה אצמלנא ציתמר לימא לרבי זעב קאי אמתני' קשרו אדם חייב הקושר י"ג ובעל התרנגול פטור כמו הכא דפטור בעל הכלב אלא דאי בשלם שימר גחלתו חייב נמי בעל הכלב ולכן לא מיתוקמא דרב הונא אמתני' דקשרו אדם חייב משמע דחייב הכל הקושר ובעל התרנגול ויש לו להחייב כמו כן:

ול"יחייב בעל הגחלת. האי ליטנא לאו דוקא ר' יוחנן מיתוקמא דלכלה בגדיש דבעל החררה אלא כלומר שיפטור בעל הכלב מחלקו של בעל הגחלת ולא ישלם כי אס הרביע וא"ת ואמאי לא פריך וליפטור בעל הכלב מן החררה * ונראה מכאן דלקדק דיותר יש לאדם לזיכר עמנו שלא יזיק אחרים משלם יזוק שמחייב לשמור גחלתו מן הכלב אע"פ שאין לו רשות ליכנס לביתו כדי שלא יזיק אחרים ואפשר לשמור עמנו כדי שלא יכנס לביתו לטוול חררתו וכן נשמע דמנחה (לקמן דף לה). בשמעתיא דקדיין דפריך לך נתקל פושע שני נמי ליחייב אלמא חשיב שני פושע לחיובי צנוק שלישי ואינו פושע לענין שיפטור ראשון צנוקיו: כששימר גחלתו. וא"ת ומה שמירה היא זו כיון שיכול הכלב ליכנס שם כחמירה דתסת דלתות חסורות הן אלל הכלב וי"ל כיון דנטר כנטרי אינשי לא אנטרסוהו רבנן טפי: כשחתרה. ואס תאמר ולישני כגון דנפלה גודה צליליא ידע בעל הכלב ובעל הגחלת לא ידע ויש לומר דלזין או גרלות ובעל הכלב ידע ובעל הגחלת לא ידע ולקמן גבי עזי כצציות רבילות הוא לפעמים: א"ת דלתות חסורות הן. תימה דלמא משום דהוי מחילתו כפשיעה וסופו כזונס מחילתו כפשיעה משום פתיחה ויש לומר דא"כ לא מיחייב כחמירה כ"א רביע כי היכי דהוה מתחייב כפתיחה שהיה בעל הגחלת מתחייב מחלה אלב אין לתרץ דלא אמרינן מחלתו כפשיעה כצתים פתוחים וסופו כזונס כעווליס כיון דגבי נעוליס לא הוי שום פשיעה כדאמרינן כהפרה (לקמן דף כג): דלא אמרינן מוג דהוי פושע לענין חרש הוי פושע לענין פקח כו' ומגו דהוי פושע לענין גמלים הוי פושע לענין שוורים דלא דמי דהתם ודאי לא אמרינן מגו משום דלגבי פקח או לגבי שוורים הניזקין לא פשעי כלל אלב הכא פושע הוא כלב זה לענין זה הגדיש להיות ניזוק בגחלתו כפשיעה היכא שלא שמר גחלתו לכן יש להחייב אפילו נזקין כזונס לנאמן דמחייב מחילתו כפשיעה וסופו כזונס: תפשוטא דפי פרה בחצר הניזק דמי. תימה דאמאי לא פשיט משאר צדי דמתני' דתני השן מועדת לאכול

שהוי דמדקדין פשיעה צו את הכלב למה לא הביאו מתניין כלב כשנעל חררה דייק מניה השתא ועוד מאי קאמר מאי זעי ריפתך כפומא דלכלבאי כיון שהכלב לקחה ונראה לר"י דמכל הנהו דמתניין כלב לא מצי למפשט ולא מהיהא דנטל חררה משום דקס"ד דאס לקחה הבהמה פירוס בחצר הניזק ואלכלה כרשות הרבים (א) [ואו בחצר המזיק] חייב * דמחייבין בלקיחה לחודא וכן הסבירא נוטה דכיון דפשע בלקיחה מה לנו כצריעה והא דממעטינן משדה אחר רשות הרבים היינו לקיחה וקמבעינן ליה כגון אס הושיט פירות צפי פרה חש"ו ועכו"ס דלאו צני שלמונין ניניהו וכגון שהבהמה לא היתה יכולה ליקח אס לא שהושיט לה ואי כחצר הניזק דמי חייב בעל הפרה ואי כחצר המזיק דמי פטור כיון שנתנו אחר לתוך פיה הוא דקאמר תפשוט לאו ממתני' אלא מסוגיא דשמעתי דאוקמה אכלה בגדיש דבעל החררה שמע מינה דבעו לקיחה ואיכלה בחצר [הניזק] אף על פי שאין טעם בדבר זה מה צורך בצריעה אלא דגזירת הכתוב הוא ותפשוט כשנתן אחר לתוך פיה דחייב דכחצר הניזק דמיא דאי כחצר המזיק דמיא ומאי אמר ליה מאי זעי ריפתך כפומא דלכלבאי

נח א מיי פ"ד מהלכות נוקי ממונו הלכה ד טו"ש"ע ח"מ כ"י מ"ח סעיף יג ועין גמ"מ פ"ד מהלכות נוקי ממונו הלכה טו:
ב ב מיי פ"ד מהל' נוקי ממונו הלכה ד סג ענין סו טו"ש"ע ש סג מיי שם הלכה טו טו"ש"ע סעיף ח:
כא ד ה ו מיי פ"ב שם הלכה ז ית ועי' כהשגות ובמ"מ סג שם טור ש"ע ח"מ כ"י ש"ב:
כב ז טו"ש"ע ח"מ כ"י ש"ב סעיף ו:
ה

רבינו הגנאל

בנוקי ממונו, כי תלך אש וסיים בנוקי גופו, המכעיר, לומר לך אשו משום חציו. אמר רבא קשיא ליה לר' אמר לר' יוחנן דאמי אשו משום חציו. וממון באש דפטור חכמי שחולקין על ר' יוחנן היכי משכחת לה. ודאש חררה חררה אחרת וכלו חציו בחצר ראשונה, ואלו לא נפלה הגדר לא הייתה האש עוברת באותה החצר. והקשי', איחייב אפי' כבלו פטור הוא וכלו חציו, וכל שכן על הטמון. ופריך מאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו, וכגון שהיה לו לגדור בפניה שלא תעבור ולא גדר. ואקשי' וכי מאחר דמן דאת ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו, בבלי דכיון דלחיו ליה לשמור ולגדור שלא תעבור הדליקה כמו שחייב לשמור בהמתו שלא תצא ותזיק ונא יצאה והזיקה חייב באשור שהוא כממונו. ואמרי' איחייב מאי בנייהו אשו בנייהו, לחייבו בד' דברים, צער ריפוי ושבט ובושת. ר' יוחנן דאמר אשו משום חציו אע"ג דמיתו ליה מאש משום חציו חייב בד' דברים הללו וכל שכן בנזק. אבל ריש לקיש דאמר אשו משום ממונו אמר לך כשם שאינו חייב בנוקי שררו אלא נזק בלבד כדבעינן למימר לקמן. כך אינו חייב באשור אלא נזק בלבד. בתר דאקשי' על ריש לקיש הני כוליהו תיובתא, ושנייהו ואוקמי' דר' יוחנן נמי את ליה משום ממונו, והלכה כר' יוחנן. והרין לשמעתי' ואמרי', תנינן במתני' על החררה משלם נזק שלם. מן משלם. בעל הכלב או בעל הגחלת. ופשיט' לן דבעל הכלב מפני שבעל הגחלת שומר גחלתו ויחייבה, והכלב הוא לחתור ולא חתור אלא לא שמר רבא ואם לא חתור אלא לא שמר בעל הגחלת כראוי חייב בעל הגחלת. ואוקי' דאכלה בגדיש דבעל חררה.